

PREDSTAVA GENERACIJE

Piše: Mladen Bićanić

Pink Moon je postapokaliptično – apokaliptična, antiutopijska priča epskih proporcija, smještena unutar kafkijanskog sistema koji melje posljednje ostatke ljudskog roda. Žanrovski, to je postdramska rock opera s elementima psihodeličnog westerna, piratske pustolovine, trash horrorra, space opere i gomilom pop-kulturnih referenci. Također, to je i hronika raspada prosječne patrijarhalne porodice kasnog socijalizma i društveno angažovana priča o generaciji u potrazi za alternativnim načinom života u postratnom tranzicijskom društvu. Tako svoj izuzetno atraktivni, vispreni i pažljivo upakiran kazališni projekt, „Pink Moon“ opisuju sami autori – Dario Bevanda, pisac i dramaturg i Saša Peševski, redatelj predstave odigrane četvrte večeri XXXVI Susreta profesionalnih pozorišta/kazališta u Brčkom. Isto to čut ćemo i na samom početku komada, Zlatan Školjić u roli Muhameda Muhe izriče to gotovo u jednom dahu, skida nam koprenu koja nam, zbog vlastite komocije i lijenosti da se prepustimo dražima teatarske magije i iluzije i prozremo što se iza nje, u dubini igre koju pratimo, skriva, pa kaže: „Vrijeme i mjesto radnje – bliska budućnost, postapokaliptična i apokaliptična zemlje. Nakon Trećeg svjetskog rata i razorne epidemije kanibalističkog virusa tajnovita Korporacija ovladava svijetom... lagodan život imaju samo oni koji rade za Korporaciju, ostali žive u bijedi. Devastiranim gradovima haraju motorističke bande, a zbog klimatskih promjena kiša ne prestaje padati. This is the way the world ends.“

„Pink Moon“ praižveden je sredinom siječnja u Bosanskom narodnom pozorištu u Zenici, obišao je već nekoliko festivala, na Festivalu bosanskohercegovačke drame u Zenici stručni žiri ocijenio je da je to najbolji domaći dramski tekst izveden na festivalu, novinarski

žiri smatrao je da je to najbolja predstava. Boris Pekić svojedobno je zapisao: „U početku umetnosti, dok je ova još nešto značila, priče su umeli i smeli pripovedati proroci i sveštenici hramova. One su tada poticale od bogova. Bile su poruke u Reč uklesane. Večne, nepromenljive, određivale su život ljudi. Kad bogovi začutaše, proroci i sveštenici su još neko vreme u njihovo ime zborili. Ali, priče više nisu imale silu sudbine. Postale su lažne, premda su izvesne čari, od laži koja se zadržala, načinili umetnost pripovedanja.“ Na tom tragu pratim nastanak ove kazališne storije – mogao bih je bez zadržke nazvati predstava generacije - njeni autori i protagonisti slijede taj put drevnih rituala i mitova, oni su novi žreci novoga doba, sudbine i kobi što nam ih žele ispričovjediti nalik su našim životima i sudbinama, samo to nismo, bez njihove pomoći, u stanju prepoznati, osvijestiti taj trenutak u kojem živimo, zguliti krinke kojima se skrivamo i krenuti u neko novo sutra. Predstava jest zamišljena kao hibridna kazališna forma, recimo rock ili space opera, njenim venama proteći će mnoge iluzije, asocijacije i reference popularne kulture, filma i glazbe uglavnom one s trash – predznakom: tu su „Ratovi zvijezda“, njihovi junaci i anti-junaci, džedaji i sila tamne strane, opustošeni predjeli kafkijanskog suzvučja kojima tumara Mad Max, uzbudljiva i nesvakidašnja poetika jednog Tarantina, poput „Pulp Fiction“, potresan glazbeni doživljaj kao što je rock opera „Thommy“ - moćan je to i vrlo vješto složen mozaik i koloplet duhovitih scenskih rješenja, redateljskih postupaka i glumačkih kreacija sadranih u dva paralelna toka kojima se kreće predstava. Na prvoj razini riječ je o skupini mladih, ili ne više tako mladih ljudi, pratimo njihov život, snove, patnju, sreću i bol, dakle njihovu ličnu dramu u kojoj nije teško, ako se bar malo potrudimo, prepoznati sebe. Druga razina donosi ono što ih trenutno zaokuplja, pripremaju se za originalnu rock operu, dorađuju i dopisuju nove scene i prizore, dodaju nova lica, oni bi trebali biti glavni nosioci tog projekta, bit će to njihov veliki iskorak u svijet teatra, umjetnosti, snoviđenja i iluzije kojom su opčinjeni, tim iskorakom oni će postati netko, iskočit će iz sumorne svakodnevice, zablistati, konačno osvojiti svojih „pet minuta slave“, postati bar u tim trenucima pobjednici, zavladatai nekim novim prostorima slobode i ostvarenog sna. Avaj, to se ne događa, kao i svaka opsjena i ova je kratka daha.

Tri glumca: Zlatan Školjić, Adis Mehanović i Benjamin Bajramović, uz jednu glumicu, Dinu Mušanović, bravurozno nas vode tim putevima vlastitog odrastanja i doživljaja svijeta koji je sve samo ne ono što oni možda žele – a ne žele ništa drugo do čovjeka dostojan život. Dragocejen je to novi dramski rukopis mladoga autora, vrlo rafinirano i iznijansirano režiran, odlično odigran, itekako potreban u bosanskohercegovačkom pozorištu.

NAĆI SLOBODU U APOKALIPTIČNOM VREMENU

Piše: Alma Kajević

Predstava „Pink Moon“ Bosanskog narodnog pozorišta Zenica je prema riječima kritike „postdramska rock opera s elementima psihodeličnog westerna, piratske pustolovine, trash horrorra, space opere i gomilom pop-kulturalnih referenci“. Brčanska publika imala je priliku ovu predstavu pogledati četvrte takmičarske večeri Susreta pozorišta, nakon čega je održan okrugli sto tokom kojeg su stavove i promišljanja o predstavi razmijenili protagonisti, kritičari, publika i novinari.

Uvodeći prisutne u razgovor o samoj predstavi moderator **Dževdet Tuzlić** je u jednom momentu naglasio da je ovakva vrsta teatra itekako potrebna a tekstovi dobrodošli, kao pokušaj da se stvore nove vizije prošlosti, sadašnjosti a možda i budućnosti.

Zlatan Školjić, glumac Bosanskog narodnog pozorišta Zenica, istakao je, komentarišući „sukob generacija“ u teatru i dolazak novog teatra, kako je promjena dobrodošla jer ni vremena nisu više ista.

„Ova predstava je u mnogima probudila pitanje teatra danas, odnosno modernog teatra koji tek dolazi na ove prostore. Predstava „Pink Moon“ je jedna od takvih. Igrajući ovu predstavu shvatio sam da se mladi ljudi pronalaze u liku Muhe, suočavajući se s naporima da nešto naprave od svog života. Smatram da je Dario Bevanda napravio odličan tekst što potvrđuju i nagrade koje je do sada dobio“, kazao je Zlatan Školjić.

I Zlatanov kolega na sceni, **Adis Mehanović**, istakao je kako i njega ponajviše zanima ovakva vrsta teatra jer unosi novine i drugačije viđenje predstava i onoga šta očekujemo od njih.

Publika, kritičari i novinari i ove večeri su bili poprilično

rječiti, pod još svježim dojmovima koje je na njih ostavila predstava:

Suvad Alagić: „Smatram da ovogodišnje predstave imaju itekakvu dubinu u odnosu na plitko vrijeme u kojem živimo. Sve predstave slojevito, hrabro i dopadljivo govore o sadašnjem vremenu. Potvrda za to su višeminutni aplauzi nakon svih predstava.“

Boris Marić: „Ovo je postapokaliptična predstava, a može se nazvati i postratnom dramom o našim sudbinama. Čestitao bih na sjajnom izvođenju i na sjajnoj scenografiji.“

Sanita Jerković Ibrahimović: „Poslije predstave uradila sam kratku anketu s publikom i dogodilo se ono čega sam se i pribojavala. Među anketiranom publikom bilo je i starijih i mladih. Upravo je starija populacija prokomentarisala kako je ovo predstava za mladu publiku i da je baš i ne razumiju. Predstavu i poruku koju ona šalje ja sam razumjela na način da upravo generaciju koju je predstavljena večeras starija generacija ne shvata. Oni ne shvataju njihove probleme i to je jedan od razloga zašto mladi odlaze odavde. S druge strane, mlađa publika se poistovijetila s likovima, u potpunosti ih razumiju i dobro su shvatili ideju i poruku predstave. Zato je veoma važno imati ovakve predstave, imati tekstove mladih autora koji razumiju i donose to scenu, pa se možda i stariji zamisle o tome šta rade mladima.“

Selektor ovogodišnjih Susreta **Vlado Kerošević** je podsjetio da je festival u Brčkom od svog nastajanja podsticao javne ustanove u oblasti teatarske umjetnosti da što više izvode dramske tekstove koji su u nastajanju, dramskih pisaca iz BiH. Nakon toga je Festival doživio evoluciju, regionalizovan je. To je dalo „novu kreativnu injekciju“ da i predstave iz BiH u takmičarskom dijelu nastoje napraviti estetiku koja se približava velikim predstavama iz Regiona.

„Bosansko narodno pozorište iz Zenice u svemu tome prednjači. Jedino je ono ove godine imalo prijavljena dva projekta za festival u Brčkom, koji su nastali po tekstovima mladih i plodnih dramskih pisaca. Jedan od razloga zašto sam ovu predstavu doveo na ovogodišnje Susrete je kvalitetan generacijski stav kada je teatar u pitanju. Mislim da je konačno došlo vrijeme da BiH počne da pravi idejno, estetski, umjetnički i etički definisane predstave koje imaju generacijski stav. Mi danas u BiH živimo živote bez stava, bez identiteta, bez personaliteta. Mi živimo živote po mišljenjima nekih otuđenih centara moći. Upravo ova predstava govori o tome. Radi toga mladi ljudi bježe iz BiH. Za svakoga ko ima nekomformističan stav prema životu i kritičan odnos prema sebi u životu koji živi bilo je dovoljno da čuje posljednju pjesmu ove predstave i da doživi katarzu“, istakao je selektor Kerošević.

ZADOVOLJNA PUBLIKA

Razgovarala: Sanita Jerković Ibrahimović

Četvrte večeri ovogodišnjih Pozorošnih susreta u Brčkom u izvedbi Bosanskog narodnog pozorišta Zenica odigrana je predstava “Ružičasti mjesec” ili “Pink Moon”, autora Darija Bevande, u režiji Saše Peševskog. “Svidjela mi se predstava, tema je dobra i sam način kako je zenički ansambl to odradio na sceni. Jeste malo konceptualno što su glumci i spomenuli na sceni da publika to ne voli ali tematika je ipak dobra. Odgovara i motu ovogodišnjih Susreta donekle i poredila bih je s ovogodišnjom predstavom u izvedbi SARTR-a. U odnosu na druge predstave koje sam gledala prethodnih večeri malo izlazi iz tih okvira. Svakako je dobro što imamo i predstave mladih autora da bi se oni afirmisali u svom daljnjem radu”, kazala je jedna mlađa gledateljka.

Druga gospođa je istakla da se tema ove predstave tiče događanja kod nas, tako da je prikladna za Susrete, dok je jedna starija gospođa predstavu prokomentarisla kao jedan novi pravac koji nije baš za starije ali da uvijek ima neko kome se ovakvo nešto dopada. Naglasila je da ipak sve treba vidjeti i da su do sada sve predstave koje su izvedene ove godine, svaka na svoj način zanimljive.

Da je predstava zanimljiva, potvrdio je i jedan gledatelj koji je rekao da je pouka predstave da nikada ne znamo šta, gdje i kako nas očekuje. I on je dodao da su predstave ove godine, a koje su već izvedene, svaka na svoj način ostavile utisak na njega, a najviše ona Sarajevskog ratnog

teatra gdje su dvije glumice iznijele kompletnu predstavu. Jedna gledateljka smatra da je predstava “Pink moon” dosta teška za pogledati ali da su je glumci iznijeli na poseban način, kako to inače i rade glumci Narodnog pozorišta Zenica. Po njenom mišljenju publika je imala šta da pogleda, te je naglasila da pozdravlja tekst mladih autora jer su mladi tu da stvaraju.

“Vrlo zanimljivo viđenje kroz priču smještenu u četiri zida. Zapravo otkrili smo nekoliko različitih sudbina, nekoliko različitih životnih priča ali im je, kako mi se čini, zajednička ta izgubljenost i beznadežnost. Iako rat nije direktno prisutan vidimo da je itekako ostavio značajan pečat na sudbine pojedinih likova koji su kasnije doživjeli to što su doživjeli. Muzika je značajno doprinijela samom tekstu i samoj izvedbi, i u nekim trenucima je igrala za glumce. Do sada sam vrlo zadovoljna predstavama ali mislim da druga polovina Festivala donosi mnogo zanimljivije predstave jer sam neke od njih već gledala. Tako da se nadam da će publika do kraja Festivala uživati. Dobri dramski tekstovi nam uvijek stižu iz cijelog Regiona, ukusi su različiti i ne možemo svake godine imati isti standard ali ono što je važno je to da svake godine od ukupno osam predstava tokom Susreta bar pet su odlične”, rekla je još jedna gledateljka.

Benjamin Bajramović, glumac

PJESMOM DO KATARZE: KAD PROGOVORE MUZIČKI INSTRUMENTI UZ SUDAR PROŠLOSTI I SADAŠNOSTI

Razgovarala: Anđelka Đurić

Benjamin Bajramović

Četvrti dan Pozorišnih susreta u Brčko distriktu, obilježila je predstava pod nazivom „PINK MOON“ u izvođenju Bosanskog narodnog pozorišta iz Zenice. Moglo se primijetiti, da se na malom prostoru našao veliki generacijski jaz i prikazane su sve netrpeljivosti koje proizilaze iz takve jedne situacije? Na kratko ste na scenu vratili ROCK 'N' ROLL!

„PINK MOON“ je predstava koja govori o ljudima koji su odrasli u različitim vremenskim okvirima, koji imaju različite egzistencijalne položaje i poglede na svijet, kao i život. Posebno volim istaći, da bez obzira na njihove različitosti, zajedničko svim ovim likovima je duboko nezadovoljstvo i usamljenost, koje je danas itekako prisutno sa prisutnom razvijenom tehnologijom. Svaki lik u svom svijetu koji je prilično hermetičan, pokušava ostvariti i živjeti svoj san, upravo kao likovi iz predstave. Pored glumačkih vještina, moje kolege i ja u pozorišnom komadu prikazali smo i naš muzički talent. Naime, predstavu prati živa ROCK 'N' ROLL svirka uz izvođenje autorskih pjesmama, što je pripremio tim iz predstave.

Vi ste igrali ulogu Abdulaha Paloa Brade. Da li nam možete поближе objasniti Vašu ulogu i sa čim je Brada, zapravo, tragao?

Da, ja sam odigrao ulogu Abdulaha Paloa Brade, starijeg brata Muhinog, čija je velika želja da otvori vlastitu kopirnicu. Kao što ste mogli primijetiti, za razliku od mlađeg brata, on je pragmatičniji i čvrsto stoji na zemlji, sklon kompromisu u zadovoljavanju vlastitih potreba i želja i njegova igra to svjedoči svakog trenutka. Takođe, je zanimljivo da po svaku cijenu, lik Brade nastoji da se „ubaci“ u tranzicijski voz u kojem će Boss košulja i za njega biti uobičajeni statusni *dress code*.

Vašu glumačku karijeru obilježile su predstave sa raznolikim temama, ali najviše se nekako ističu one u kojima se traži smisao življenja na ovim prostorima!

Neke društvene pojave, izgleda, ostaju nepromjenjene. Tu prije svega, mislim na klasnu nejednakost. Sve češće se govori da to jeste nepromjenjivo, da je to jednostavno zakon bez kojeg društvo ne može postojati. Ja mislim da je to zaštitna laž proistekla iz ušuškanosti. Nama koji se bavimo nekom vrstom umjetnosti ostaje da tu pojavu razotkrivamo i demistifikujemo, odnosno otkrivamo pravo stanje, gdje god osjetimo njen ustajao smrad.

Kakva je perspektiva glumačke struke?

Moram da priznam da perspektiva nije sjajna. U bilo kojem trenutku, od 75 do 90 odsto glumaca su bez posla. To je velika brojka za bilo koju struku i generalno nema nikakve veze s time koliko si talentovan ili voljan za rad. Za uspješan rad u struci ti treba i malo sreće, dobar „tajming“ i upornost. Uspjeh u školi ili prolaz na akademiji ne garantuje uspjeh na tržištu rada.

Saša Peševski, redatelj

PRIČA O APOKALIPSI

Razgovarala: Ivana Pirić

Saša Peševski

Autorska ekipa u predstavi „Pink Moon“ utjelovila je Bevandin tekst o našoj zbilji, ali i o sukobu s prošlošću. Koliko ste kao redatelj odstupali od izvornog teksta?

Za mene je Dariov tekst najprije bila priča o apokalipsi dvije sarajevske porodice, kroz otkrivanje najdubljih, davno zakopanih emocija, a koja je ujedno označavala šansu za novi početak, oslobođen od tereta prošlosti. To je bilo moje osnovno tumačenje Darijevog teksta, kojeg smo zajedno, Dario Bevanda, Dina Mušanović, Zlatan Školjić, Adis Mehanović i Benjamin Bajramović, oživjeli.

Prigodom postavke komada na „daske koje život znače“, s kojim ste se unutaršnjim previranjima i poteškoćama najčešće susretali?

Zanimljivo pitanje, jer je u procesu pravljenja ove predstave zaista bilo dosta unutaršnjih previranja i poteškoća. To se dešavalo, jer je pristup kreaciji bio potpuno otvoren, pokušavali smo doći do zajedničkih ideja u odnosu

na sve sastavne dijelove predstave. Kroz proces, ona je promijenila razne oblike i postavke, ali je na kraju ostala u svom najosnovnijem i vjerovatno najljepšem mogućem obliku, za koji sigurno mogu reći da sadrži karakteristike svakog od njenih autora.

Ima li u tekstu naznaka k ružičastoj budućnosti za sve one koji ostaju u BiH?

Ružičasti mjesec u predstavi označava početak apokalipse, a ova predstava u Bosni i Hercegovini izražava potrebu da se desi jedna apokalipsa, koliko na individualnom, toliko i na kolektivnom planu. Mislim da se u BiH još uvijek nije desio novi početak, a morat će jednom.

Riječ je o postdramskoj rock operi. Mi nemamo priliku često gledati takve predstave. Što ovakvi žanrovi znače za publiku?

Postdramska rock opera znači da predstava u sebi ima različite stilske odrednice, odnosno da miješa stilove. Tako da možemo vidjeti glumce koji ulaze i izlaze iz svojih likova, direktno se obraćaju publici, sviraju, pjevaju itd.

Koliko scenografija uz kostimografiju u predstavi oslikava tu istu našu stvarnost kroz vizualni efekt promatrača?

Scenografija i kostimografija našu stvarnost označavaju na simboličkom nivou, ako je uopće oslikavaju. U suštini i scenografija i kostimografija je stilska mješavina raznih žanrova, u svrsi postizanja višeznačnosti.

Kažu da je pisac u djelu rekao ono što je htio i to kroz prvobitnu ideju. Koja bi bila „Pink Moonova“ ideja, odnosno poruka kroz redateljsku prizmu?

U tonu pjesme, po kojoj je nastala ova predstava, rekao bih ovako - Apokalipsa je proces koji otkriva istinu i dolazi po svakog od nas.

Adis Mehanović, glumac

LIK KOJI IGRAM ZNAO ME IZBACITI IZ PRIVATNOG ŽIVOTA

Razgovarala: Danijela Regoje

Adis Mehanović

Ova predstava je postdramska rock opera, ali kritičari su u njoj zapazili i elemente westerna, horror... Šta je zapravo „Pink Moon“?

Gomila popkulturalnih referenci!!! „Pink Moon“ je predstava koju smo doživjeli, ako ne mi, ako nemamo te godine da smo to doživjeli, onda to sigurno jesu naši roditelji. U ovom slučaju ja sam doživio neke stvari tako da mogu govoriti iz svog iskustva, ali je sigurno da ono, što što mi žargonski kažemo - radi publiku, da publika osjeti, da prepozna neke realne probleme koje je prepoznava i nisu bili osviješteni. Sad mi progovaramo o tim nekim stvarima. Ja u jednom momentu kažem da imam priču o jednom drugom ratu, o neslavno izgubljenoj bici koja se sve vrijeme vodila ispod površine. O nekim silama koje su nam nametnule neke stvari i poremetile dosta ljudskih sudbina, tako da ovdje ima dosta elemenata sudbina ljudi koji obitavaju na ovom prostoru i vjerovatno se

vrlo lako mogu pronaći, ako ne u cjelini, onda sigurno u nekom dijelu ove predstave.

Govorite o iskustvu koje publika može pronaći u ovoj predstavi. Glumci na sceni i pjevaju i sviraju i glume. Igraju svoje likove na gotovo dokumentaristički način, što je opet kombinacija fikcije i stvarnosti. Šta je jedno, a šta drugo?

Da, i mi smo se to pitali i još uvijek ja, iskreno, nemam taj odgovor. Mislim u Pink Moonu znam šta je fikcija, a šta stvarnost, ali generalno ne znam. Ne znam gdje je ta granica koja nam može uslovljavati ili jedno ili drugo. U ovoj predstavi znam gdje je granica, ali u životu mi je teško prepoznati tu granicu.

Koliko u ovoj predstavi ima ličnog?

Ima. Ja sam, privatno, dijametralno suprotan Mari, li-

ku kojeg igram, ali bez obzira na to u dosta momenata u predstavi prepliću nam se sudbine i prepoznajem nešto što sam ja u mladosti prepoznavao ili nisam prepoznavao. Jednostavno, ne znam kako da vam to objasnim. Moram vam priznati da me Mara, lik koji igram, znao stvarno izbaciti iz stvarnog života, mog, privatnog, jer sam razmišljao kako ja, kada se sretnu Mara i Adis negdje u meni, kako ja nisam prepoznavao neke stvari o kojima Mara sada govori. Kako su ne samo ja, nego generalno ljudi, tada bili kao da im je neko neki čip ugradio i da smo sad jedni protiv drugih bez ikakvog realnog povoda.

Osim priče o ova četiri lika, koji imaju svoje neostvarene snove, koji se suočavaju s problemom identiteta, ali imaju i planove za budućnost, čime nam daju do znanja da sve nije izgubljeno, ovo je i jedna savremena posttranzicijska priča i o majkama koje se ne pojavljuju na sceni, ali su prisutne u priči?

Tako je napisano da imamo samo jedan ženski lik, a taj ženski lik na scenu donosi i sebe i svoju majku. Tako da smo kroz taj lik uspjeli shvatiti i kako bi njena majka reagovala. Kroz neke reakcije Mare na pomen njegove bivše žene, vidimo da se i u njemu dešavaju neke promjene koje nisu karakteristične za njegov karakter. E, sad zavisi kako ljudi „čitaju“ predstavu i koliko hoće da budu njen dio, ali kroz lik Marine kćerke Barbare se dosta govori i o Vendi, njenoj majci, koja je isto tako znatiželjna bila kao Barbara i, nažalost, i Barbara se isto opekla kao i Vendi. Tako da faktički imamo dva lika u jednom. Ja bih lično volio da se generalno rade predstave s više ženskih likova, jer smatram da, inače, i naši pisci i starog i novog doba, preferiraju muške likove. A žene zaista znaju nositi i teže sudbine i dublju emociju. Evo vidjeli smo kako smo uspjeli doći do Vendi, do njenih emocija, preko mene, odnosno, Mare i Barbare.

Ovo je praižvedba teksta „Pink Moon“. Je li veća odgovornost igrati tekst autora koji je živ? Koliko je zapravo Dario Bevanda, osim što je napisao ovu dramu, učestvovao konkretno u njenom scenskom uprizorenju?

Dario je puno učestvovao u samom kreiranju predstave zato što smo bili škvadra koja nije primarni projekat Bosanskog narodnog pozorišta Zenica, što se vidi i po scenografiji, kostimima, ali i po svemu ostalom. Bila je više studentska predstava, nego realno predstava jedne javne ustanove, ali smo uspjeli svojom energijom i kada smo se uspjeli „izboriti“ s redateljkom i njegovom vizijom. Naime, ja sam čak u jednom momentu redateljku rekao da imam iskustva koja nosim iz tog vremena i sigurno da bi bilo dobro makar da ih saslušam, a koliko ćeš primijeliti to je do tebe. On je u početku bio tvrdoglav, ali smo uspjeli da predstavu dovedemo do ovoga da igrom postavimo i scenografiju i kostim i svjetlo i muziku i sve na scenu. Da pokušamo da sjedinimo taj muzički dio, koji je i kroz sam tekst jako bitan, jer i Mara je muzičar i Muha se bavi muzikom. I bilo nam je jako bitno da pjesme

budu na sceni i da ih integrišemo u sam tekst da ne budu odvojeni dijelovi gdje sad se pjeva, a sad se glumi nego smo svjesno napravili to da dovučemo instrumente na scenu, da pijemo pivo iz usne harmonike, da pijemo kafu iz zvonceta. Svjesno smo uvlačili muzičke instrumente kao rekvizitu koja predstavlja nešto sasvim drugo.

Saša Peševski je mlad reditelj, s ne baš mnogo profesionalnog iskustva. Kakva iskustva nosite u radu na ovoj predstavi?

Bio je to prilično složen proces rada. Tekst, na prvu kada ga čitate, djeluje da je lagan, a ustvari ima mnogo slojeva koji uslovljavaju neke stvari na sceni. Saša je mlad momak i jako entuzijastičan i mislim da je i talentovan samo mislim da mu treba još vremena. Da bi trebao možda u nekom momentu da bude asistent nekom poznatom, velikom reditelju, pa da mu bude lakše komunicirati s glumcima. Imali smo jednu verziju ove predstave koja je negdje na drugoj trećini promijenjena u ovu koju sad vidite. Zbog finansijske situacije sveli smo i scenografiju i svjetlo i sve na najminimalnije. Služimo se instrumentima kao rekvizitom da bismo slijedili te elemente. Meni je bilo lijepo, pogotovo u ovoj trećoj trećini procesa, jer smo tu mi, kao glumci, dobili malo više prostora.

POSTTRANZICIJSKO KAZALIŠNO MUZICIRANJE I „PINK MOON“

Piše: Srdjan Vukadinović

Jako puno je događanja koji se otkrivaju poslije tranzicijskih vratolomija koji su u južnoslovenskom društvu, tamo negdje početkom 90-ih godina, očekivani kao spasonosni. Smatralo se samo da se okonča ta toliko rabljena riječ i pojam, i građani pomenutog ambijenta će progledati. Ništa drugo ne treba uraditi nego samo sprovesti proces za koji je malo ko znao što znači u svom etimološkom poimanju, i eto boljeg života. Od manipulatora koji su se ugradili u taj proces stalno se govorilo o tome da treba napraviti preobražaj onog bivšeg sistema u neki novi, i sve će procvjetati.

Poslije tri decenije „realizacije“ tog neuspješnog projekta većina građana južnoslovenskog Regiona uvidjela je da su upravo oni najveći gubitnici tog pogubnog procesa koji je u svojoj suštini neokolonijalni. Ali, za bilo kakve popravke ili ispravke je kasno, jer je uništena i urušena osnova na kojoj počiva svako zdravo društvo. Sva posttranzicijska dešavanja se bave tretiranjem nusprodukata tranzicijskog procesa. A njih je nebrojano mnogo. I obično posttranzicijska dešavanja koja se bave takvim opservacijama su realna i stvarna, za razliku od onih tranzicijskih koja su, pokazalo se, bila imaginarna i najobičnija fikcija.

U predstavi zeničkog Bosanskog narodnog pozorišta „Pink Moon“ koja je u svom podnaslovu definisana kao „posdramska rock opera“ likovi su kreirali svoje role na realan, može se reći dokumentaristički način kako bi napravili otklon u radnji od apokaliptičnog tranzicijskog vremena. Pri tome muzikom kroz pozorište se i nabolje može izraziti priča koja je zajednička i poznata svima koji su stradalnici preobražajnog procesa. A s druge strane muzika, a pogotovo rock 'n roll, su predstavljali uvijek jednu vrstu otpora i bunta prema nečemu što pogađa, steže i tišti najširi sloj građanstva.

Glumački ansambl zeničkog BNP-a je, pod rediteljskim vođstvom Saše Peševskog, kreirao likove dokumentaristički u vremenu posttranzicije, a fikcija koju takođe prikazuju i pokazuju je simbol nekog drugog vremena, onog pogubnog tranzicijskog. Muzika je u komadu poveznica dva razdoblja koje tretira dramska radnja. I muzičke dionice koje povezuju imaginaciju i realnost na najbolji način na jednoj strani oslikavaju jedno vrijeme, ono prošlo, a na drugoj ono savremeno. Kopča u liku muzike je tu da omogući doživljavanje teatra da se na trenutak zamisle nad događajima u tranzicijskoj eri, a ako ne mogu percipirati na pravi način taj prostor prevare i manipulacije onda ih muzička dionica upozorava da dobro obrate pažnju na drugi dio koji je mnogo više skopčan sa njihovim životima i egzistencijom u sadašnjim i budućim okolnostima.

Posebnu pažnju zavređuje dramski tekst koji je na-

pisao mladi spisatelj Davor Bevanda, o koji je dramska zbivanja u dva paralelna svijeta i vremena postavio na vrlo zanimljiv, intenzivan i oplemenjujući način sa više ili kroz više slojeva. Riječ je o antiutopijskoj dramskoj priči koja može na prvi pogled izgledati pomalo nadrealno. Ali, na drugoj strani se kroz dokumentarističke dionice pruža mogućnost suprostavljanja nečemu što prijeti da uruši pojedinca i društvo. Na jednoj strani tu je priča o raspadu porodice kao posljedice tranzicijskih gubitništava. I upravo na taj srednji sloj u društvu su te preporodne vratolomije djelovale rezantno. Ali, na drugoj strani generacija koja je uvidjela uzaludnost napora svojih roditelja da se suprostave takvom pogubnom djelovanju, mnogo aktivnije i agresivnije se nastoji izvući iz kandži sistema koji hoće i njih da pretvori u gubitnike. A za početak ništa lakše i prihvatljivije za mlade ljude nije nego taj otpor iskazati kroz muziku i njenu dinamiku. Ako se tome pridoda intima sobe porodične nastambe u kojoj samo za jednu večer četvoro mladih ljudi pokušava da oslobodi sebe grijeha gubitnika svojih daljih života i egzistencije doživljaj kolektivne katarze koja će dovesti do pročišćenja od svih nepravdi i nametnutog zla je realan i moguć. U Muhinom stanu nastajanjem libreta za rock operu počinju da se stvaraju i razvijaju životni momenti sa radnjama oko pisanja opere.

Zenička predstava je pozorišni komad mlade generacije koji im daje snagu da istraju u svojim naumima i pokažu bunt kroz muziku prema svemu onome što ih tišti.

U ovoj nesvakidašnjoj predstavi stvaranje idealnog junaka, buntovnika i borca protiv svih nusprodukata tranzicijskog doba je u glavi protagonista. Oni znaju kakav je obim i kakve karakteristike treba da posjeduje. On nije nikakva fikcija. Taj ili ti idealni junaci su oni koji vrište i koji muziciraju u tehno ritmu. Samim tim oni rade nešto hrabro i odvažno. A kakvi su oni stvarno, najbolje se vidjelo na XXXVI Susretima pozorišta / kazališta u Brčkom u predstavi „Pink Moon“ zeničkog Bosanskog narodnog pozorišta.

BRČKO JE NA REDU

Piše: Nikola Šimić Tonin

Četvrte večeri 36. Pozorišnih/kazališnih susreta BiH u Brčkom (nedjelja, 24. 11. 2019.) izveden je život - predstava Bosanskog narodnog pozorišta Zenica „Pink Moon“, prema tekstu mladog bh. autora Darija Bevande, u režiji Saše Peševskog,

„Pink Moon“ je postapokaliptična, antiutopijska priča epskih proporcija, smještena unutar kafkijanskog sistema koji melje posljednje ostatke ljudskog roda. Zrcalna je slika zapitanosti, socijalizacije i asocijaliziranosti, otuđenosti mladih, sklanjanje, bijeg od stvarnosti, tihi bunt. Povlačenje u sebe. Ima ona teška bosanska kletva, ja teže niti ne znam: Dabogda se zabavio sobom. Ili ona Velikog Derviša Sušića: „Sine Tale, umiri se u sebi pa ćeš biti izmiren i sa nebom i sa zemljom.“ Sve se ovo dotiče današnje mladosti pune nesigurnosti, zapitanosti, traženja... bez nađenih odgovora odlazi u uređene zemlje gdje odgovori na ta njihova pitanja žive. Ta pitanja koja oni postavljaju sebi, drugima i... davno su živi odgovori koji se žive.

Napravljena je anketa s upitom gledateljima predstave kako im se dopala predstava. Oni „stariji“ izjavili su kako nisu razumjeli predstavu, oni mlađi su je itekako razumjeli. Odgovor na pitanje zašto nam odlaze mladi leži i u ovoj anketi. Kapa do poda za anketu kolegici novinarki!

Smeta me podjela na suvremene dramske predstave i one druge. Ja predstave dijelim na dobre i loše. Objavio sam znanstveni rad: „Perspektiva podjele“, gdje sam stavio znak upitnosti, ?, i na podjelu književnosti na književnost za djecu i književnost za odrasle.

Još o predstavi. Žanrovski, to je postdramska *rock opera* s elementima psihodeličnog westerna, piratske pu-

stolovine, *trash horror*a, *space* opere i gomilom pop-kulturalnih referenci. A tek kad sam čuo Tomu Bebića, pjesnika i boema, kantautora iz Splita, s kojim sam znao koju i popiti za mojih Viških dana, očekivao sam čuti i onu njegovu pjesmu koja bi se itekako uklopila u ovu predstavu: „Ča smo na ovome svitu čovik se upita“... A mogla bi i ona njegova: „Nije gotovo kad je gotovo, već je gotovo kad ja kažem da je gotovo“...

I još o predstavi: Također, to je i hronika raspada prosječne patrijarhalne porodice kasnog socijalizma i društveno angažirana priča o generaciji u potrazi za alternativnim načinom života u postratnom tranzicijskom društvu.

Predstava koja nam postavi toliko pitanja, nije predstava, to je događaj, izuzetan kazališni događaj, pomak kazališta k drugačijem na boljitak kazališta.

Riječ dvije o glumcima: Naaskama koje život znače, glumci ne glume, žive taj život teksta, žive ga iz duše, sdušno se daju, kao zrnca brčanskoga sunca dotiču nas ne mrve njihove duše već njena cjelina. Nemojte mi nabiti na nos da ja Busovljak rođeni u Crkvicama – Zenica BiH to tako, zato...

Uistinu se ponosim zeničkim pozorištem koje je postalo neupitni pozorišni/kazališni brend.

Od svoje premijerne izvedbe u januaru 2019. godine, predstava „Pink Moon“ je ostvarila gostovanja i festival-ska učešća u Vinkovcima, Tuzli, Tešnju i Sarajevu, a na 18. festivalu bh. drame je osvojila dvije nagrade i to nagradu stručnog žirija za najbolji bosanskohercegovački dramski tekst i nagradu žirija novinara za najbolju predstavu u cjelini.

Brčko je na redu.

Златан Шкљокић, глумац

ОВА ПРЕСТАВА НЕ НАГОВЈЕШТАВА СВЈЕТЛИЈУ БУДУЋНОСТ

Пише: Дејана Крстић

Златан Шкљокић, глумац

Реална прича која доноси свакодневницу у БиХ. Има ли свјетлије будућности?

Да ли има свјетлије будућности, то знам колико и Ви. Ја вјерујем да ће је бити, али ова представа то не наговјештава. Али после сваке апокалипсе вријеме иде даље. Тако да ћемо се, вјероватно, снаћи као и до сада. Човјечанство је опстало толике године, па ваљда ће и сада.

Да ли Вам је тешко било унијети се у своју улогу?

Нисам имао потешкоћа зато што је Муха јако сличан мени. Ја сам пробао свашта у животу, па нисам успио, али сам се на крају пронашао у нечему, а Муха још увијек није. Једина разлика између мене и њега је та што је он доста слабији, емотивнији и то га, нажалост, увијек кочи.

Како је било радити са редитељем Саиом Пешевским?

Необично. Он је јако млад, можда и најмлађи редитељ са којим сам до сада радио и никада нисам имао искуство да радим са неким ко је моја генерација, мој истомешљеник. Тако да је у једну руку било јако занимљиво, јер као да радим са пријатељем, а неке друге ствари су биле мало другачије. Било је тешко ући у корак са њим, али је на крају испало добро.

Рекли сте да имате много заједничког са ликом. Да ли се са Мухом поистовјећује много младих у БиХ?

Већина наше генерације слушало је приче о Југославији, о великом Титу, о одласку на море. Тако и Муха. Он је слушао о некој рок сцени која је владала прије рата, тако да он има потребу да се врати у то вријеме, да живи у доба кад је Питер Грин свирао у Дому младих, а свјестан је да се то не може вратити.

Ова представа нам приказује и сукоб генерација.

Ми који долазимо имамо своје идеје, а старији своје и увијек ће бити сукоб генерација. Старији живе у том добу када је све било лијепо, али ја нисам запамтио то вријеме. Ја живим сада.

Док играте представу, какву поруку желите да пренесете публици?

Желим једноставно да испричамо причу која говори о проблему и те старије генерације, а и млађе. Немам неку посебну поруку. Ово је једна од ријетких представа у којој ја уживам. Дешава ми се да публика након представе прилази, посебно она млађа и да ми говори да се препознаје у лицу Мухе. Значи да смо постигли неки ефекат.

АДЕМ ЧЕЈВАН – НЕПОНОВЉИВОСТ ГЛУМСТВА, УКУПНЕ ПОЈАВНОСТИ И НАЧИНА ЖИВОТА

Глумац је осуђен да се цијели свој радни живот бави ријечима. Али глумац се у свом радном животу бави углавном туђим – већ давно написаним ријечима. Даје им свој лик, свој живот а ја бих рекао и своју душу.

Адем Чејван

Пише: Предраг НЕШОВИЋ

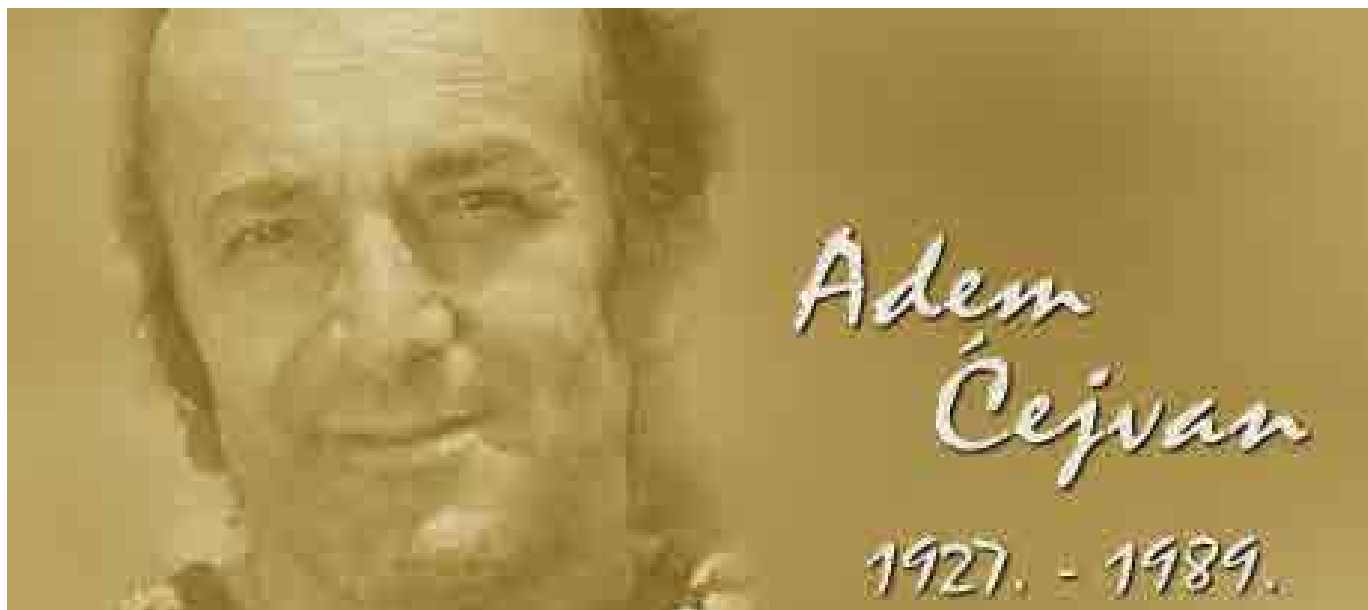

Казалишно-позоришно-документарна изложба о Адему Чејвану под називом: СЦЕНСКИ НИЗ АДЕМА ЧЕЈВАНА аутора изложбе Срђана Вукадиновића & Јакова Амићића својеврстан је homage великану позоришне и културне сцене који је својим позоришним, филмским и телевизијским улогама освајао публику широм бивше Југославије.

Отварање изложбе фотографија и осталих артефаката-докумената уприличено је у Вијећници у Брчком, у четвртак, 21. новембра 2019. године у 18.00 сати. Присутновао је велики број љубитеља позоришне уметности, гостију *Сусрета позоришта/казалишта Брчко дистрикта* и поштовалаца дела Адема Чејвана. Аутори изложбе су са брчанском публиком поделили лепа сећања која их повезују са присутношћу глумца Чејвана на *Сусретима...*

Ово је и прави тренутак да се сетимо и да је равно 30 година, **5. новембра 1989. године**, отишао са ових простора велики глумац, велики човек – Адем Чејван.

Адем Чејван велико име босанско-херцеговачког, хрватског и српског глумишта. Чејван је велико име у историји и позоришта и казалишта и гледалишча... Дакле, био је југославенски моћник драмске речи. Рођен је 2. марта 1927. године у Бањој Луци. Завршио је Трговачку академију у Бањој Луци после чега се од ране младости посвећује глумачком позиву. У бањалучком позоришту је примљен већ на првој аудицији, као изузетно талентован и маркантан глумац. Чејван је изворно припадао бањалучком позоришном храму (1951–1953). Али у његовој радној књижици театарскога професионалца пишу угледне театарске куће: Хрватско народно казалиште у Загребу (1954–1961), Сарајеву (1961–1964), поново Бања Лука (1964–1969), кратко време Сарајево (1969), Југословенско драмско позориште у Београду (1969–1979), где га је промовисао и редатељски водио велики Бојан Ступица, и по трећи пут Бања Лука (од 1. јануара 1980). Чејван се посебно афирмисао на сцени ХНК у Загребу где је, док је упоредо студирао на Академији, код др Бранка Гавеле, тумачио веома широк распон улога из стране и домаће драмске књижевности. Већ тада је играо главне уло-

ге, а када је Бојан Ступица дошао у Загреб, често је наступао у његовим представама. Темпераментан, изузетног сценског шарма, јаког гласа, веома чисте дикције, разноврстан у покрету и гести глумачки је остварио дубоко простудирани психологије ликова.

Адем Чејван је свугде гостовао, али увијек се враћао у Бањалуку, јер Бањалука је била и остала његов град који је волео. Он је био и остао најпознатији бањалучки глумац. Својом снагом, сценском упечатљивошћу и шармом испуњавао је огромни театарски простор резервиран за хероје. Чак и кад су у питању људи нама туђих поднебља, као **Декер** у *Аутобуској станици*, **Мерик** у *Побуни на броду Кејн* или **Жилијен** у *Коломби*, на њима доминира та Чејванова темељитост и стабилност.

А тек прави утисак добија се кад се овај глумац сагледа у улогама људи нашег поднебља, људи једноставних и снажних, тврдокорних и опорих, а ипак на неки чудан начин замршених, увек се помало изненађујуће мекоће, нежности и људске тоpline...

Својим позоришним улогама освајао је публику широм бивше Југославије, али је славу стекао захваљујући бројним улогама у филмовима и серијама. Био је људска, глумачка величина с простора бивше Југославије и никога није оставио равнодушним.

Остварио је бројне филмске улоге: *Лисице* Крсте Папића (1969), *Дружба Пере Квржице* Владимира Тадеја (1970), *Селјачка буна 1573* Ватрослава Мимице (1975), *Овчар*, Бакира Тановића (1971), *Љубав и бијес* (1978) Бакира Тановића, *Поленов прах* Николе Стојановића (1974)...

Играо је у ТВ-драмама и серијама од 1956. године доносећи сјајне роле маркантних ликова у остварењима: *Непокорени град*, *Одборници*, *Фронташ*, *Пуцањ у шљивуку*, *Путови и странпутице*, *Све што је било лепо*, *Осма офанзива*, *Писмо – глава*...

Играо је и у првој сарајевској ТВ драми „То” (Алије Исаковића), што му је омогућило ширу популарност. Каријеру су му обележиле и улоге у популарним ТВ серијама, као што су *Повратак отписаних*, *Куда иду дивље свиње*, *Вук Караџић*, *Бољи живот*...

Адем Чејван пред крај свог живота друговао је са цењеним новинаром Славком Подгорелецом (Загреб 1951 – Бањалука 2015). којег је публика упамтила као хроничара Бање Луке. Он је у част овог глумца 2016. године објавио и монографија „Адем Чејван”. У монографији аутор је сабрао сећања на велико име југословенског глумишта Адема Чејвана од чије смрти је прошло 30 година. Ауторово професионално и приватно дружење с уметником дало је специфичан печат овој књизи. Монографија „Адем Чејван” последње је значајно дело Славка Подгорелца и промовисана је у Бања Луци и у Камерном театру 55, у оквиру фестивала „Дани Јурислава Коренића”. Промотери су истицали да је монографија заправо покушај враћања дуга према том великану позоришне и културне сцене БиХ и бивше Југославије. О Адему Чејвану у овој књизи своје утиске и искуства, о раду и пријатељевању с њим износе, као колеге и пријатељи, многи реномирани глумци. Говоре не само о магији његове глуме већ надасве о његовој честитости и људској топлини коју је несеквично ширио око себе. Књига је опремљена низом фотографија како из филмова тако и из казалишних представа.

Златко Феликс-Прегл снимео је и документарни филм „МАГ” посвећен великану, глумцу и човеку, Адему Чејвану. Прва верзија је приказана у **Norrköpingu** 12. јуна 1999. године, а уметнути инсерти филма, дочаравају његов лик и дело. Златко је радио на филму и након више од 10 година, премијерно је приказан, крајем априла 2013. у позоришту у Бањалуци, гдје су Адем и Златко радили,

стварали, дружили се и ишли кроз живот, као и на сцени, из представе у представу... Снимак филма био је доступан свим Бањалучанима и свим добрим људима.

Сабахудин Бахтијарагић-Цобер, понајвише због очувања, сећања, лика и дела, дугогодишњег сарадника Адема Чејвана, био је непрекидно, у времену свог аматерског глумачког рада, настављеног на овим просторима, заједно са Златком, па је припремио у Оребу 25. маја 2013. године вече „Сјећање на Адема Чејвана”.

Заједница удружења грађана Бањалуке је 2009. године обележила 20. година од смрти славног Бањалучког глумца.

О Чејвану су написане бројне изузетно позитивне рецензије. Пленио је тај драмски првак сценском робузношћу, али пре свега прецизном заокруженошћу драматских реплика кристалне чистоће.

Без сувишнога геста, са рафинираним односима према партнеркама и партнерима, Адем Чејван је једнако успешно креирао драмске, трагедијске, али и комедиографске партитуре.

Сценски оправдана, готово оријашка снага позорничкога наступа овог извансеријског глумца водила је просторима сценске савремености...

Бањалука га памти и као оснивача некада најлепших сусрета за глумце који су се одржавали и трајали од 1981. до 1987. године под називом „Сусрети за глумце у мају”. Манифестација која је угостила највећа имена тадашњег глумишта који су радо (без хонорара) долазила у Бања Луку, управо због Адема, свог омиљеног колеге.

Адем Чејван велики човек, велики глумац, велики песник позоришта, велики љубитељ живота по трећи пут се враћа у Бањалуку (од 1. јануара 1980). Овај пут дефинитивно. Почиње да на оној периферији глумачког збивања окупи сва она интересовања како глумца тако и публике и да их сажме у једно сочиво одакле је оно наново почело да зрачи. Значи једна енергија која се расипала у то време, налазила се на периферији културног збивања тадашње бањалучке сцене. Он је покушао да сажме у ту жижу и да је оживи.

Данас постоји и награда са његовим именом.

Фестивал босанско-херцеговачке драме у Зеници установио је годишњу награду „Адем Чејван” која се додељује за животно дело босанско-херцеговачком глумцу или глумици, који сасвим сигурно својим улогама остави неизбрисив траг на босанско-херцеговачкој театарској сцени.

Чејван је поставио као редитељ *Зону Замфирову* (Сремац) у сезони 1964/65 и *Љубав под кишобраном* (Ковачевић) у сезони 1965/66 године. На конкурс Бањалучког Народног позоришта поводом стогодишњице рођења Петра Кочића, награђен је за идеју о драматизацији Кочићеве актовке *Јазавац пред су-*

дом.

Адем Чејван – умро је 5. новембра 1989. године, у Љубљани.

Није лако поверовати да умиру глумци, као што је и посве невероватно да је нас напустио Адем. Наш Адем. Адем сваког од нас. Глумци остављају за собом само те погледе и те покрете из неког филма и неке драме. Зато се никада немојмо чудити када приметимо да се Бог увек смеши кад Глумце види. Адем Чејван играо је у бројним позориштима, и свуда је био домаћи, сви су га волели, јер је од себе давао оно највредније.

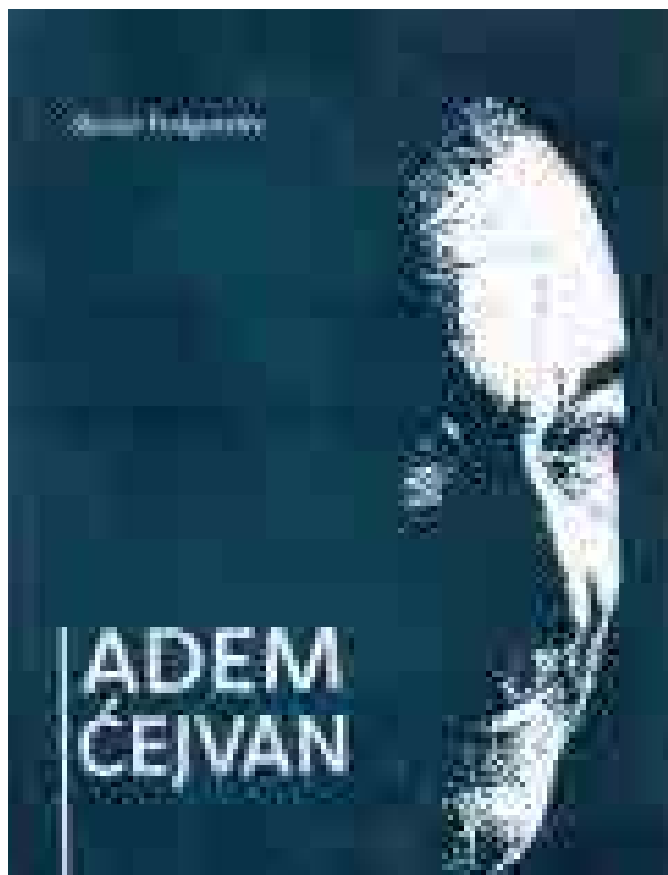
Када би се судило само на основу оних људских фигура које нам је Чејван-глумац градио и дочаравао у позоришту, на филму, телевизији и радију, онда би се споменути епитет слободно могао приписати и Чејвану-човеку.

Био је глумац којег су волеле све генерације. Био је велики боем, људина који је живео за људе и око којег су се увек скупљали људи. Никад га нисте могли видети самог.

То је била непоновљивост!

Непоновљивост глумства, непоновљивост укупне појавности и начина живота која је била путоказом младим глумцима.

Зато и исписујем ове ретке да би се неко сетио да у граду на Врбасу глумачку непоновљивост треба славити дигнитетно како је Чејван поштовао театар целога живота.

Prof. dr. Srdjan Vukadinović, teatrolog

NE MOŽEMO SADAŠNJOST NA PROŠLOSTI GRADITI (1. DIO)

Razgovor: Suvad Alagić

Prof. dr. Srdjan Vukadinović, jedan je od vodećih teatrologa u državama Regiona, završio je pet fakulteta, ima nekoliko doktorata iz oblasti društvenih nauka, bio je u nekoliko navrata selektor Sureta pozorišta/ kazališta u Brčkom, autor je mnogobrojnih publikacija o teatarskim djelatnicima i teatru, koji su obilježili kraj 20. i početak 21. vijeka, monografija, a kao profesor predaje u BiH i drugim zemljama. Vukadinović se ove godine pojavljuje kao urednik Off (pratećeg programa) XXXVI Sureta pozorišta u Brčkom.

Evo nas negdje iza sredine XXXVI Festivala teatra u Brčkom koji i ove godine ima regionalni karakter. U takmičarskom dijelu, osim iz BiH, pojavljuju se pozorišta iz Hr-

vatske, Srbije i Crne Gore. Po ocjeni publike, stručnjaka, i po mom ličnom sudu, odličan sadržaj predstava i odlična organizacija, a šta Vi kažete na sve to?

Jeste. Jako dobar je i zvanični program i prateći program. Pogotovo što će prateći program u ovom drugom dijelu biti intenzivniji. Imali smo već četiri predstave koje pokazuju veliko zadovoljstvo i radost publike, a mislim da će drugi dio XXXVI Festivala, od ponedjeljka do četvrtka, biti još zanimljiviji. U ponedjeljak se igra „Kiklop“, grandiozno djelo Ranka Marinkovića. Jako teško scenski za postaviti, a to je napravljeno pod rediteljskom palicom Saše Anočića, koji je, inače radio čuvene „Ka-uboje“, koji su, čini mi se, ostavili najviše traga na dosadašnjim Suretima pozorišta/ kazališta u Brčkom. To je

predstava koja traje tri sata i možda će biti teška za jedan dio publike, ali Marinkovićev jezik je takav da u svakoj rečenici ima svoju posebnu filozofiju.

Onda dolazi jedna predstava iz Crne Gore. To je predstava „Kozoid“ Gradskog pozorišta Podgorica; ne Crnogorskog narodnog, nego Gradskog pozorišta Podgorica, a to je bivše Dječije pozorište. Tekst je pisala Vida Ognjenović, koja je i režirala predstavu. Ona je za taj tekst dobila Sterijinu nagradu ove godine na Sterijinom pozorju. I zaista to je nešto što je danas itekako aktuelno, a vidjeli smo da mi ovdje imamo tranzicijske priče u ovim prethodnim predstavama koje se u posttranzicijskom refleksu očitavaju kao velike slabosti, kao velike greške, veliki nedostaci. I ovdje je takva priča, dosta prozaična u nekom periodu poslije II svjetskog rata. U Crnoj Gori su odlučili da potamane sve koze i da ulažu u industriju i velika postrojenja. Međutim, pokazalo se da je to bio ogroman promašaj i danas se kroz razvoj poljoprivrede, ne samo Crna Gora, nego kompletan Region pokušava vratiti tim djelatnostima.

Zatim predstava „Dolly Bell“ koja je sigurno ove godine reprezent bosanskohercegovačkog teatra, a to je predstava koja je već na nekim festivalima dobila značajne nagrade, kao što je Festival Marulovi dani, kao što je festival Dani Zorana Radmilovića u Zaječaru, i ne sumnjam da će i ovdje biti jedna od predstava koje će biti u najužoj konkurenciji za sve nagrade, i za ovaj Gran prix, i za ove nagrade u bosanskohercegovačkom dijelu.

Tu je i „Petrijin vijenac“ Dragoslava Mihajlovića, opet jednog velikog pisca. Malo neobična predstavu gdje zajedno igraju tri glumice, jedna glumica je Petrija do 22, ili oko 22 godine starosti, druga je do jedno tridesetak godina starosti, a treća Petrija je ona u starosti.

Znači, imamo nekoliko tekstova koji su, slobodno se može reći, klasika. Marinković kao pisac i Kiklop koji je mnogo puta i ekranizovan i igran u pozorištu, „Dolly Bell“ je na filmskom platnu ostvario zaista velike uspjehe. Petrija opet na filmskom platnu je ostvarila značajne uspjehe, a evo ih i u pozorištu. Svaka od ovih tema govori o tome da se mi itekako vežemo za prošlost što svakako nije dobro. Još živimo u prošlosti u nekom folklorno-tranzicijskom smislu, o sadašnjosti malo razmišljamo, a o budućnosti nikako. Znači - mi vidimo da su sve ovo neke teme koje su se dešavale ili događale u prošlosti, a pokušavamo da gradimo sadašnjost. Ne možemo sadašnjost na prošlosti graditi. Ništa se iz prošlosti nije vratilo, nijedan sistem koji je urušen nije se obnovio. Doduše, imamo iluziju da se nešto može vratiti, da imamo takav razvoj poljoprivrede o kojem govorimo i koji je nekada bio, pa industrijalizacija -to ne može. Da se može vratiti sistem južnoslovenskog društva koji je bio prije devedestih godina, ne može. Ništa se nije vratilo, pa čak ni Pinoče nije uspio uz svo silno oružje i silu u Čileu da se vrati, pošto je doživio poraz putem glasačkih listića. Treba da prošlost arhiviramo i da se ona nalazi u vitrinama nekih knjiga i muzejima, ili u koricama knjiga. Ako može

kakav refleks ili agens koji je poslužio, to je dobro. Ali u svakom slučaju na tome ne možemo graditi sadašnjost. Sadašnjost su opservacije koje već danas poprimaju neke druge razmjere jer mi danas živimo u jednom vrlo dinamičnom svijetu gdje se stvari mnogo brže dešavaju nego prije dvije ili tri decenije. Informatika uzima svoj danak. Jednostavno te tehnologijske datosti postaju danas jedno stanje i proces koji nam diktiraju sve.

Mi vidimo da su mnoga dešavanja u ovim predstavama upravo uslovljena tim tehnologijskim datostima - i taj stepen nasilja, veliki stepen nasilja, i poremećeni odnosi u porodici, i zatvoreno društvo. Sve je to upravo odlika tih tehnologijskih datosti koje imaju naum da iz jednog centra upravljaju ljudima kao šarafčićima i da se onda oni tako ponašaju. Ukoliko neko iskoči iz te mašinerije, onda je on nepoželjan, onda je za odstrel, i onda se surovo obračunava sa njim i vrši se nasilje. Nije više bitno da li je neko iskočio u porodici, u gradu, u instituciji gdje radi ili u društvu, ali on postaje meta za odstrel, jer se on kao Don Kihot zaludno bori. Isto tako Joco to radi kad traži pravdu u „Predstavi Hamleta u selu Mrđuša Donja“, pozorišta iz Banjaluke, isto tako Kreležina predstava „Pijana noć 1918“, isto to u predstavi „Pink Moon“ pokušavaju neki rok muzičari da iskoče iz tih okolnosti, isto tako se dešava u „Kiklopu“ kao i ostalim predstavama na ovogodišnjim Suretima.

Svi oni koji donkihotovski iskoče, ukazu na neku društvenu anomaliju, licemjerno je iznose na površinu i onda takvi jednostavno postaju dobre mete za odstrel i teško preživljavaju.

U svakom slučaju kad o ovome govorimo, to su danas sve okolnosti, nekakve društvene datosti koje društvo danas čine mnogo složenijim da bi se ono gradilo na reliktima prošlosti, nego jednostavno svi ti momenti moraju biti jako bitni da bi se uzeli u obzir.

A licemjerje je ključni problem u našem društvu. Lice-mjeran odnos je tu obično kada trebamo nešto razriješiti. Nismo vidjeli, nismo tu, ne znamo o tome, a svi jako dobro znamo sve o tome.

PIJANA PREDSTAVA GRADIMIRA GOJERA

Piše: Emina Šehić

U jednoj enciklopediji piše: „Delirium tremens je akutna epizoda delirijuma i najčešća je psihoza kod alkoholičara. Za vrijeme delirium tremensa mogu se javiti halucinacije, opća dezorijentiranost u vremenu i prostoru, strahovi, smetenost svijesti i nemir. Govor i tok misli su inkohorentni, a nakon nekoliko dana delirium tremensa, bolesnik se budi s neznatnim tegobama, često amnestičan na većinu događaja.“

„Pijana noć 1918.“ u režiji Gradimira Gojera započinje u foajeu teatra. Mladić s križem na leđima uvodi publiku u salu. Scena je prazna, a scenografija je sačinjena od jedne velike crvene grane koja visi sa plafona. Atmosfera predstave je tmurna, a ritam spor, sve dok se ne pojavi kafanska muzika, uživo. U vrijeme više od polovine predstave scena ostaje prazna dok dvadesetak glumaca igra ispred scene, a crvena grana visi sve vrijeme nepomično nad praznom scenom. Sam stil jezika unutar komada je neujednačen, neki likovi govore čistim književnim jezikom, neki poetskim, neki isključivo u žargonu i lokalizmima, dok ih većina kombinira čak nekoliko stilova. To stvara distorziju i nemogućnost praćenja toka same predstave, te se stvara osjećanje nemira i nemogućnosti poimanja dešavanja. Specifična za predstavu je živa narodna muzika, koja je u kontrastu s klasičnom muzikom koja se u pozadini pušta na matrici. Kombiniranjem muzike uživo i muzike na matrici stvara se sukob i konfuzija među zvukovima i stvara se osjećanje dezorijentiranosti. Nejasnoća redateljskog koncepta utiče na to da iz minute u minutu gledate drugu predstavu, jer se istovremeno nameće nekoliko stilova, od realizma, ekspresionizma, epskog teatra, melodrame, do teatra

apsurda. To također stvara osjećaj inkohherentnosti među glumcima čija je igra neujednačena, te se i sami stilovi glume kod većine glumaca (izuzev Midhata Kušljugića, Milenka Iliktarevića i Ivane Perkunić Mešalić) mijenjaju od replike do replike. Predstava se igra ispred scene, pored scene, pa čak i na sceni. U jednom trenutku ne znate gdje se nalazite i pokušavate shvatiti odakle to dopiru silni glasovi raznih ljudi. Na kraju shvatite da bi sve to mogla biti halucinacija, ili noćna mora iz koje ne možete izaći jer glumci također igraju i ispred izlaznih vrata sale. Na početku predstave pojavljuje se nepoznati narator čija se funkcija do polovine predstave izgubi. Nakon polovine predstave shvatite da je glavni junak komada zapravo drugi narator, Miroslav Krleža, pa je neizbježno da se zapitate da li imate anneziju pa se on zbog toga ranije i nije pojavljivao. Ili možda jeste? Dok crvena grana još uvijek nepomično visi nad, sada, polupraznom scenom. Nije moguće odrediti čime se predstava zapravo bavi, Krležom kao piscem koji je otvoreno kritizirao vlast Kraljevine Jugoslavije, niti da li sama predstava pravi komentar na vladavinu SFRJ, na sukob između Hrvata i Srba, možda nešto četvrto, a možda i ništa od navedenog. Ovaj rapidni tok misli prekida blagi ženski glas koji preko razglasa objavljuje da je predstava završena i da je vrijeme da se probudite iz delirium tremensa koji vam je silom nametnut. Zatočeni u prošlosti je idealan opis za predstavu koja zarobljava publiku u lošu halucinaciju nekog davnog perioda. Ako je ova predstava bila samo loš trip, onda je potpuna amnezija najbolje što može uslijediti. A crvena grana neka ostane da visi.

SVIJET KOJI SE NE POMJERA

Predstava *Pink Moon*, koju je po tekstu **Darija Bevande** režirao **Saša Peševski** (Bosansko narodno pozorište Zenica), odigrana je četvrtog dana Susreta.

Piše: Elvis Ljajić

Iako je mlad režiser, Peševski je na Susretima već bio kao režiser predstave koja je nagrađena i to za tekst, što bi se moglo dogoditi i ove godine, s obzirom da je Bevanda jedan od onih koji će biti razmatrani za tu nagradu. Predstava se bavi odnosom likova različitih generacija, koji žive u svijetu koji se ne pomjera. Promjenu koju u odnosu na dva centralna lika donosi pojavljivanje kćerke starijeg od njih, moramo shvatiti uslovno, jer se tu ne radi o stvarnoj promjeni već o otkrivanju pravog odnosa između njih dvoje, oca i kćerke, braće, kao i otvaranju mogućnosti uspostavljanja odnosa između Muhe i Barbare. Kroz otkrivanje prave prirode njihovih odnosa i motivacija za postupke i djelovanja, otkrivaju se problemi koji su istovremeno i veoma lični ali i veoma opšti, generacijski i pangeneracijski.

Zlatan Školjić (Muha), Adis Mehanović (Mara), Dina Mušanović (Barbara), Benjamin Bajramović (Brada)

dobro su izgradili likove i na sceni su djelovali sigurno, uvjerljivo. Muzički dijelovi su pametno iskorišteni za održavanje tempa predstave, kao i za naglašavanje njenog ritma a scenografija i kostim su jasni i funkcionalni i jasno su i muzičke, filmske i književne reference koje Peševski, Bevanda ali i glumci uključuju u ono što smo sinoć imali priliku gledati na Susretima.

„Pink Moon“ je dinamična predstava, koja se bavi raspadom porodice (ili preciznije kazano – osvještavanjem likova raspada koji se desio davno preko pisanja Muhinog scenarija za postapokaliptično-apokaliptični film), sve to s mjerom podcrtano muzikom koju izvode glumci, nastavak je dobre prakse Bosanskog narodnog pozorišta u Zenici da šansu daje mladim, novim piscima i rediteljima.

HOD KROZ VRIJEME

Piše: Nikola Šimić Tonin

Dževdet Tuzlić

Svakodnevno smo svjedoci mi koji pratimo kazališne susrete na XXXVI Susretima kazališta/ pozorišta BiH u Brčkom, prije Okrugloga stola, uvodnih bravura vrsnoga novinara i znalca, pravih mali eseja o kulturi, teatru, književnosti... Dževdeta Tuzlića.

Vjerujem kako je mali broj onih iz svijeta novinarstva i kulture koje to čudi. Novinarska, životna i ljudska putanja Dževdeta Tuzlića impozantna je, i napokon je na radost mnogih ukoričena. Ukoričeno 40 godina rada. Život na stiku. Knjiga. 500 i nešto stranica formata A3., ilustracija, dokumenata... novinarski bukvar za sve one koji se bave novinarstvom a nadasve novinarstvom u kulturi.

Knjiga “Život na stiku - 40 godina na radiju, televiziji i printanim medijima” bh. novinara Dževdeta Tuzlića svojevrsni je hod kroz vrijeme u kojem protagonisti govore o svojim umjetničkim vizijama, idejama, rezultatima...

Dževdet Tuzlić, autor knjige, rekao je da je ona zbirka važnih ljudi koji su činili kulturnu scenu u BiH, bivšoj Jugoslaviji i šire.

- Samo u indeksu imena, za koji smatram da je vrlo važan segment knjige, nalazi se preko 3.300 imena s kojima sam dolazio u doticaj na različite načine - navodi Tuzlić.

S mnogim od tih imena ljudovo sam i sam. Neka od njih za mene su osvježenje i radost što me je svojom knjigom Dževdet Tuzlić upoznao s njima. Knjiga je ovo koja bogati i neda se od sebe jedna je od onih kojoj se stalno vraćamo, kao izvoru i dokumentu. Na dobro nam došla ova knjiga.

Kažemo li hvala Dževdetu za ovu knjigu – malo smo rekli.

AUTOIRONIJOM DO SMISLA

Piše: Kemal Bašić

Na jednom od prethodnih brčanskih Susreta publika je već imala priliku gledati režiju mladog sarajevskog reditelja Saše Peševskog. Nakon izuzetno uspješne predstave „Mirna Bosna“ (Kamerni teatar 55), Peševski je opet režirao po tekstu savremenog bh. autora, a radi se o tekstu „Pink Moon“, mladog dramatičara Darija Bevande.

Radi se o zanimljivom, duhovitom i inteligentno napisanom dramskom tekstu od kojega je Peševski uspio napraviti upravo takvu predstavu. Čini se da se iz nepretencioznog pristupa materijalu i samom procesu stvaranja predstave, dobilo ono najbolje što se moglo dobiti pa je zaista lijepo vidjeti ovu mladu glumačku podjelu da s ovakvom energijom iznosi jednu, za naše uslove, neobičajenu dramsku priču. Dobro, možda nam priča nije nepoznata, ali autoironijski otklon koji je prisutan na više nivoa zapravo prevazilazi ono što je priča o izgubljenoj generaciji i ljudima koji žive u iluzijama.

Podjelu predstave čine dva glumca Bosanskog narodnog pozorišta Zenica (Zlatan Školjić i Adis Mehanović) i dvoje gostujućih glumaca (Dina Mušanović i Benjamin Bajramović) koji imaju vrlo dobru zajedničku energiju na sceni, njihove su glumačke kreacije po svojim pojav-

nostima upadljivo različite, one djeluju izuzetno autonomno pa bi se moglo reći da bi se takvim uspostavile i da drugih likova oko njih nema, no oni baš zato, što jesu takvi kakvi jesu, stvaraju jedan bogat kolaž, jednu slojevitu cjelinu koja nudi mnogostruka značenja i otvara različite mogućnosti tumačenja onoga što je svijet koji se donosi ovom predstavom i onoga što bi njegov odnos sa stvarnošću mogao biti. Odluka reditelja da na ovaj način na sceni pročita Bevandin tekst za rezultat ima šarenu, dinamičnu i životnu predstavu koja odlično funkcioniše na svakom planu.

„Pink Moon“ je predstava koja potvrđuje da se bosanskohercegovačka pozorišta trebaju okrenuti domaćim autorima, a naročito svoja vrata trebaju otvarati mladim piscima, mladim dramatičarima, kako bismo u dogledno vrijeme mogli očekivati dramsku književnost i pozorišne predstave koje sobom nose jedan specifičan momenat prepoznavanja našeg društva, svakodnevnice u onome što su umjetnička djela, uz, prirodno, sve ono dobro (poput smisla, recimo) što umjetnost može ponuditi životu kojem počesto mnogo toga nedostaje.

